

LITERATUUR EN KUNST

Poëzie en Proza.

Spectrum. Samegesteld door B. Bakker, B. de Goede en G. Kamphuis. — J. H. Kok N.V., Kampen, 1936.

Reeds eenige malen werden de Jong-Protestantsche dichters door middel van een bloemlezing aan het christelijk publiek voorgesteld. Het succes dezer ondernemingen was niet onverdeeld gunstig.

Toen in 1930 de bundel „Stille opvaart“ uitkwam, met verzen, uitsluitend ontleend aan de toenmaals verschenen jaargangen van „Opwaartsche Wegen“, verzette zich een gedeelte van de redactie van dit tijdschrift tegen de opvatting der samenstellers. Deze bloemlezing zou geen trouwe afspiegeling zijn van den geest die zich uitsprak in dit tijdschrift.

In 1934 gaf K. Heeroma uit „Het derde Réveil“, dat eveneens slechts verzen bevatte van dichters uit „Opwaartsche Wegen“. De kritiek hierop was verre van malsch. Velen ergerden zich aan den aanmatigend klinkenden titel en het historisch gedeelte der lange, zeer pittig geschreven inleiding. Maar vooral weer uit den kring der redactie van het tijdschrift kwamen groote bezwaren naar voren. Men ontzegde den samensteller het recht, de tien opgenomen dichters, wel is waar met verschillend stemgeluid, één gemeenschappelijke bedoeling te laten uitspreken, n.l. om getuigenis af te leggen van hun protestantsch-christelijke wereldbeschouwing voor God en Zijn „gemeente“.

Het gevolg van deze bloemlezing was eindelijk een scheuring, waardoor naast „Opwaartsche Wegen“ in het begin van dit jaar een nieuw tijdschrift verscheen „De Werkplaats“.

Uit deze zeer beknopte historische beschouwing blijkt wel, dat het heel moeilijk schijnt te zijn een juist beeld te geven, van wat er omgaat in het kamp der Jong-Protestantsche dichters. Twee pogingen werden om verschillende redenen veroordeeld. Daar er nog geen „betrouwbaar en volwaardig beeld van de protestantsche dichtkunst van heden in haar geheel omvang“ gegeven was, heeft een drietal dichters een nieuwe poging daartoe gewaagd.

Het resultaat is neergelegd in de nieuwe bloemlezing: Spectrum. Deze wil „zooveel mogelijk alle kleuren tonen, die het prisma van het protestantsche dichterschap thans in de practijk oplevert“, zoo als de verantwoording zegt. De redactie verklaart zich in zoo verre neutraal, dat ze meedeelt een overzicht te willen geven „zonder daarbij roeping te gevoelen, al dan niet voorbarige historische beschouwingen, groepeerings en scheidingen binnen dit bestek naar vooropgezette beginselen te beproeven.“ Hierdoor wordt positie gekozen tegen „het derde Réveil“, dat vooral het religieuze element naar voren schoof. „Spectrum“ wil dit niet, maar met een beroep op de vrijheid ook der christelijke poëzie, wil het geven alle reacties der jongere dichters op de veelvuldige verschijnselen van het volle leven.

Dit geeft dit voordeel, dat de lezer nu tenminste weet, wat er precies omgaat bij de jongeren — aangenomen althans dat deze bloemlezing niet in haar opzet zal veroordeeld worden. En wat zal de opmerkelijke en belangstellende lezer dan vinden? Zeker een aantal religieuze verzen, waarvan sommige en door vorm en door inhoud getuigenis afleggen van het kunnen van hun dichter. Daarnaast echter een groot aantal verzen die even weinig religieus zijn als die van ongelooft dichters.

Nu is het stellig waar dat een christelijk vers niet steeds over God behoeft te spreken, maar het moet m.i. wel van God spreken of getuigen.

Ik bedoel dit: de visie op de natuur, de werkzaamheid in het kulturele leven zal bij een christelijk dichter doortrokken zijn van zijn levensbeschouwing. En omdat God niet slechts in den hemel is, maar ook werkt op deze aarde, zal de werkelijk protestantsche dichter, als medewerker Gods, zijn taak vervullen in het grootsche werk, om de natuur en de cultuur weer aan God op te dragen. Dan heeft hij ook een roeping voor zijn medechristenen, om hen voor te lichten met zijn kunst — hen te stichten in den goeden zin van het woord.

En dat allemaal wordt te veel gemist in deze bloemlezing. Is dat een gebrek van dit boek, of is het een symptoom van Jong-Protestantsche dichtkunst? Kan er zoo het vertrouwen komen tusschen dichter en publiek? Er wordt zoo vaak geklaagd dat „ons“ volk geen poëzie leest. Het is waar misschien, en dan moet ook dat volk zich herzien. Maar ook de dichter mag zijn taak niet vergeten. Poëzie die slechts de natuur beschrijft om haar zelf of om er een beeld aan te ontleenen is geen protestantsche poëzie. Het kan poëzie zijn, maar als men daar voor een beperkende bepaling plaatst als: christelijk, of Jong-Protestantsch, dan mag dit geen zinledige toevoeging zijn. Daarom zou het mij persoonlijk verheugen, als

Kerken iemand is, die het in dezen met hem niet eens zou zijn.

Vershil komt er eerst, als wij toekomen aan de vraag: „hoe nu, in verband met die waarheid, de gemeente moet beschouwd en behandeld worden?“

Kort gezegd komt het standpunt van Dr. Kuyper hierop neer:

„Alle kinderen der gemeente zijn in het Verbond; de weldaden des Verbonds zijn echter alléén voor de uitverkorenen. Zal ik dus voor mijzelf de weldaden des Verbonds mogen aannemen en daarin rusten, dan moet ik weten of ik een uitverkorene ben; en dat kan dan eerst, wanneer ik bij mijzelf bevind, dat God die weldaden des Verbonds in mij uitgewerkt heeft.“

In deze beschouwing nu zie ik een fout, die voor het leven van Gods volk van noodlottige beteekenis is.

Waarom toch moet de redeneering van Dr. Kuyper leiden?

Hier toe, dat een bondeling gaat zeggen: „ja, ik ben wel in het Verbond geboren en ik heb wel het teken en zegel van Gods beloften ontvangen, maar — ik weet niet of het wel voor mij is, of ik het wel voor mij mag aanvaarden; daartoe moet ik de heilsweldaden eerst in mijzelf bevinden; eerst als dat het geval is, mag ik ook gelooven, dat de belofte Gods ook inderdaad voor mij was bedoeld.“

Daarmee nu wordt de troost des Verbonds van zijn fundament weggeslagen.

Daarmee wordt de gemeente gedreven naar den kant van het lijdelijk wachten op wat het den Heere zal behagen te doen.

Daarmee wordt de mogelijkheid van verzekerdheid aan de gemeente ontnomen.

Want in den weg, dien Dr. Kuyper wijst, wordt de zekerheid des geloofs afhankelijk gemaakt van de resultaten van een zelfonderzoek, waarbij de mogelijkheid van vergissing nooit is uitgesloten. Zeker, niet alle bondelingen hebben deel aan het heil.

Maar hoe komt dat?

Doordat zij niet gelooven.

Wie, zooals Dr. Kuyper doet, op de vraag: „hoe komt het, dat sommige bondelingen wel en anderen niet deel hebben aan de goederen des Verbonds?“ antwoordt: „dat komt, doordat de één wel, de ander niet is uitverkoren“; en wie den bondeling eerst tot het geloof wil laten komen, als hij, in wat hij bij zichzelf bevindt, de merktekenen der verkiezing heeft gezien, die geeft aan de verkiezing in zijn prediking een plaats, die niet naar het Woord is.

God komt met Zijn belofte tot elken bondeling; en tot elken bondeling komt de eisch des geloofs; die eisch moet elken bondeling op het hart worden gebonden; ook moet hem gezegd, dat als hij aan dien eisch niet gehoorzaamt, hij om zal komen.

Maar even sterk mag hem op grond van Gods belofte gezegd worden, dat hij MAG gelooven.

In dien weg wil God Zijn bondelingen tot het geloof leiden.

En als dan het geloof triumphantelijk de hand op de belofte heeft gelegd, ja, dan zal de geloovige erkennen, dat ook dat geloof een gave Gods is; en dat het feit, dat hij het geloof heeft gekregen, vrucht is van verkiezing.

Maar eer een bondeling is gekomen tot geloovig aanvaarden van het Verbond, moet hij hem niet met de verkiezing aankomen.

Vindt ge dat ooit, ergens, in de Schrift, dat Gods volk, Gods bondelingen, gestuurd worden in de richting, die hun in dit geschriftje wordt gewezen?

Nergens; altijd weer de oproep tot geloof, tot aanvaarding en beleving van het Verbond.

Zóó kan ook de zelfbeproeving de rechte gestalte krijgen.

Natuurlijk moet een mensch zichzelf beproeven. Het is alleen maar de vraag, waarover die zelfbeproeving moet gaan.

De vraag der zelfbeproeving mag niet zijn, wat Dr. Kuyper wil: „heeft God Zijn Verbond in u verwezenlijkt?“ opdat men eerst daarna in dat Verbond zou rusten.

Neen, ik moet mijzelf beproeven of ik doe wat God van mij vraagt, gelooven en mij bekeeren; om, als ik tot de ontdekking kom, dat ik tot nu toe op den weg der ongehoorzaamheid wandel, terstond daarvan terug te keeren.

Als ik doe wat God van mij vraagt, gelooven en mij bekeeren, dan zal God wel Zijn werk in mij werken en Zijn Verbond in mij verwezenlijken.

Hoe kan ik toch ooit verwachten, dat God Zijn Verbond in mij verwezenlijken zal, als ik niet begonnen ben met Hem op Zijn Woord te gelooven en Zijn belofte te aanvaarden?

Wat Dr. Kuyper wil is ook niet Schriftuurlijk.

Als een bewijs voor den eisch van zelfonderzoek zooals hij dat wil haalt hij nog eens weer aan Zefanja 2:1.

Hoe vaak is het nu al geschreven en betoogd, ik mag wel zeggen, onweerlegbaar, dat hier niet bedoeld wordt een zelfonderzoek naar de echtheid van zijn geloof, naar een ernstig, nauwgezet onderzoek van heel zijn leven, om te zien in hoe-

verre dat leven in overeenstemming was met — of afweek van den verbondseisch.

2 Cor. 13:5 wordt nog eens aangehaald.

Maar, om het op zijn zachtst te zeggen, het staat absoluut niet vast, dat Paulus hier bedoelt een zelfonderzoek als Dr. Kuyper bedoelt. Ik voor mij geloof dat heelemaal niet. Maar ook ieder, die nuchter exegetiseert, zal moeten toegeven, dat de exegese te onvast is, dan dat men daaruit maar zóó de conclusie zou mogen trekken, die Kuyper daaruit trekt.

En dan nog een zeer frappant ding.

In Handelingen 13:16 hooren wij Paulus in de synagoge te Antiochië in Pisidië, tegen het vergaderde volk zeggen: „gij, Israelietische mannen, en gij die God vreest, hoort toe.“

Dr. Kuyper zegt hiervan: „Hij noemt ze allen, omdat ze in het Verbond staan „mannen broeders“, maar maakt toch, omdat niet allen „ware“ broeders zijn, een gewichtige onderscheiding door afzonderlijk te spreken tot hen: „die God vreest“.

Maar wat is nu de verklaring, die vrijwel alle commentaren van dit woord geven?

Eenvoudig deze, dat met „gij die God vreest“ bedoeld worden de proselitiën; heidenen alzóó, die den dienst des Heeren hadden aanvaard en zich zóó bij Israël gevoegd. In die beteekenis wordt deze uitdrukking in de Handelingen telkens gebruikt.

Ik weet wel, dat Calvijn het opvat als Dr. Kuyper; maar is dat nu Calvijn eeren, dat men, in zulk een geval, waarin hij van een Schriftuitspraak een verklaring geeft, die niet te handhaven is, toch maar aan zijn inzicht vasthoudt en daarop, nota bene, een beschouwing grondt over de wijze, waarop in de prediking met de gemeente moet worden gehandeld?

Zóó mag men toch met de Schrift niet doen. Overigens heb ik geen bezwaar tegen den zakelijken inhoud van hetgeen Calvijn naar aanleiding van dezen tekst zegt: hij schrijft aldus:

„Hieruit kunnen wij leeren, dat het geen kwaal is welke tot een enkele eeuw is beperkt, dat de vrome en oprechte dienstknechten des Heeren met de geveinsden dooreengemengd tezamen den naam van de gemeente des Heeren dragen.“

Maar hiertoe hebben wij ons met allen ijver te benaastigen, dat wij in werkelijkheid zijn, waarvoor wij gehouden worden; daartoe dient de ware vrees des Heeren en niet slechts de uitwendige belijdenis.“

Nog eens, wat hier wordt gezegd is uit dit vers uit Handelingen 13 niet af te leiden, maar op zichzelf is het waar en wie zou er in onze Gereformeerde Kerken zijn die dit loochent?

‘t Is alleen maar de vraag, welke gevolgtrekkingen daaruit moeten worden gemaakt.

Dr. Kuyper zegt: „daarom moeten alle leden der gemeente zichzelf onderzoeken of zij wel hebben de merktekenen der verkiezing, opdat zij daaruit mogen weten of zij wel werkelijk tot het Verbond behooren.“

Ik zeg: „omdat men bondeling kan zijn en toch verloren gaan, daarom moet de gemeente, heel die gemeente telkens weer worden opgewekt tot geloovig aanvaarden van het Verbond en wandelen in den weg des Verbonds; want alleen, die dat doen, maar die ook zeker, worden behouden.“

En ik meen Calvijn hierin aan mijn zijde te hebben; hij zegt immers ook: „Maar hiertoe hebben wij ons met allen ijver te benaastigen, dat wij in werkelijkheid zijn, waarvoor wij gehouden worden.“

Calvijn wijst dus ook op de noodzaak van zich benaastigen, zich met allen ernst er op toeleggen om het Verbond te beleven, als bondelingen te wandelen.

En dat is het juist wat wij willen.

Ik wil wel eerlijk zeggen, dat ik het heel jammer vind, dat dit boekje verschenen is.

Waar in de gemeente een houding tegenover het Verbond wordt aangenomen als hier wordt verkondigd, daar is de rijkdom van het leven uit het Verbond weg.

Daar worden de beloften des Verbonds hypothetisch gemaakt; daar wordt de aanvaarding der beloften verschoven tot wanneer men de werkelijkheid daarvan bij zichzelf heeft bevonden.

Daar wordt, in den grond der zaak, het leven uit het geloof vervangen door het leven bij de bevinding.

Met een stem als van metaal zou ik het allen bondelingen willen toeroepen: „luistert niet naar zulk een voorlichting; gij hebt Gods belofte, gij moogt die belofte aanvaarden, gij moet die aanvaarden; doet dat, dan zal God Zijn Verbond in u uitwerken; daar kunt gij zeker van zijn.“

En dan zult gij erkennen dat alles, ook uw geloof, gave Gods is, vrucht van Zijn vrijmachtige, eeuwige verkiezing.

D. v. D.

Wiltge u al te lang bezinnen,
Gy zult haest aan 's hemels boogh
Mist en onweér op zien komen.
En voor donderslagen schroomen.
J. v. d. VONDEL.

ingen. Even-
heden der
an den doop
concludeeren.
a. (16) Naar
nenschen de
loochenars,
aren dan het

is voor ons
raan geeft
licaties over
vooreerst de
n verdedigd,
edergeboorte
dan wij den
et genadever-
en legale be-
itvoering der
le (inwendige
schen de uit-
geboorte iets
de betrekking
at wij Chris-
en aan Zijn
rden van een
toever strekt
Maakt ze ons
p met Adam?
lijfd, en dus
we nog in
een moment
n behandeld.
enlijking van
dan bij som-

i Dr Siets-
aat over den
h, maar over
Kraan be-
ger zijn, tenzij
randerd zijn.
adat wij door
t alzóó Zijner
is onze ambts-
mag niet de
h tot nieuwe
t hoofdaccent
op wat God
heeft en nu
stand brengen
stament, vrije

an inhoud is.
erden en Her-
den Gerefor-
elen, worden

gelijke manier
ijzing, hoe in
verbond moet
der gemeente.
urd.

R. S.

MEZEN

effende, aan
Groningen.)

iding van het
lat toch eigen-

gelijk aan zijn

nog eens weer
nu over een
in Rotterdam.
den aard van
t boekje gaat,
vel meer dan
onderscheidene
vies te geven
en.

er het onder-

orden te bren-
kinderen der
ar dat zij niet
des Verbonds,

nd zal kunnen

n zóó eviden-
oord ons leert
een verstandig
rekening zou

len straks een
salem.

hen den schrij-

Gereformeerde